

Poslove presnimavanja i zaštite (uklanjanje mehaničkih oštećenja, popravak neispravnih perforacija, smještaj u odgovarajuću standardima propisanu ambalažu) obavit će Kinoteka Hrvatske u suradnji s Laboratorijem Jadran filma.

Iako pojedini filmovi nisu unikatni – što proizlazi iz same prirode medija filma koji je namijenjen masovnoj upotrebi i proizveden u više istovjetnih primjeraka – njihova je stvarna vrijednost to veća što ih je sačuvan relativno malen broj, a zbog poslijeratne politike velik broj filmova upravo iz tog perioda naše povijesti završio je u Kinoteci Jugoslavije.

Primljeno: 13. 6. 1991.

Bilješke:

Rhea Ivanuš: »Čuvanje i zaštita muzealija«, Bulletin MRNH, broj 2./3., 1989., str. 6.

Tatjana Mušnjak: »Pohrana i zaštita fotografija«, Slobodni arhivi 1990., Arhivski centar za strokovno tehničko vprašanje, str. 85.-89., Maribor, 1990.

SUMMARY

The Co-operation of the Museum of the Revolution of the Croatian People and the Croatian Film Archives in the Protection of the National Film Heritage

By Rhea Ivanuš
and Nataša Mataušić

The Museum of the Revolution of the Croatian People (merged with the Croatian Historical Museum in 1991) holds a valuable collection of 37 films dating from the Second World War, made by partisan, ustashe and Germans. The collection is treasured in the depot of the Museum. 17 of the films have been expertly treated. Films were analysed in cooperation with the experts of the Croatian Film Archives to establish their condition of preservice. The measures of protection were considered, primarily the taking of the double negatives and copies. All films will be copied into the VHS video tape to serve for projecting on exhibitions and other museum events. Copying and conservation will be carried out by the Croatian Film Archives and the Jadran Film Laboratories.

ZAŠTITA MUZEJSKIH PREDMETA U MALIM POKRAJINSKIM MUZEJIMA – PRIMJERI IZ OPĆINE KORČULA

Alena Fazinić
Muzej Korčule

ećina malih muzeja u općini Korčula osnovana je uglavnom od 50-ih godina naovamo. U prvim poratnim godinama mnoštvo spomenika nalazilo se zapušteno i zaboravljeno po crkvama, kućama, privatnim zbirkaama i sl., a njihovo poznavanje i vrednovanje bilo je blisko samo uskom krugu stručnjaka i znalaca. Prijetila je opasnost da mnogo toga zauvijek bude uništeno, otuđeno i izgubljeno, pa se smatralo da je najsigurniji način spašavanja predmeta njihovo sakupljanje u mjesne zbirke. Negdje je sabrana vrijedna građa i nađen prostor za njen smještaj pa je osnovana muzejska ustanova. No bilo je i drugačijih slučajeva: dobavljeni predmeti ostali su nagomilani na neprikladnu mjestu u posjedu mjesnih zajednica, domova kulture i sl., često neevidentirani te prepušteni polaganom propadanju. Nerijetko se dogodilo da uredene i otvorene muzejske zbirke budu u cijelosti prepuštene vlastitoj materijalnoj brizi. Srećom, negdje se to poklopilo s razvojem turizma pa su male sredine gostima osim prirodnih ljepota mogle ponuditi i kulturni doživljaj: posjet zbirkaama koje su se od skromnog prihoda pribavljenog ulaznicama uspijevale održavati na životu.

No istodobno su građeni brojni hoteli, a ta »svetišta« kulture postajala su sve zapuštenija i manje privlačna turističkom gospodarstvu. Tako se dogodilo da skromno uredene i opremljene zbirke smještene u starim zgradama, u koje nakon prvotne adaptacije nije više uložen ni dinar za puko održavanje, postanu umjesto reprezentanata naše kulture prostori kojih se gotovo treba sramiti. Jer, čak i najvredniji, najljepši predmet izložen u oronuloj zgradi, u prašnoj, zastarjeloj vitrini, nedovoljno osvijetljen, oštećen, doista ne može biti kultura kojom se predstavljamo svijetu. Ali puno je bolnija činjenica da zapuštena zbirke i muzeji postaju sve opasniji za baštinu: u njima su pohranjene tisuće raznovrsnih predmeta, mnogi najviših vrijednosti, a sudbina im je istovjetna: prijeti im oštećenje, propadanje, otuđenje. Tu se dotičemo problema zaštite muzejskog predmeta.

U većini korčulanskih zbirki zbog skromnih sredstava na početku njihova djelovanja nije nikada bila provedena temeljna tehnička zaštita, instalirani sigurnosni i drugi uređaji i sl. U međuvremenu na mnogim zgradama dotrajali su krovovi, vlaga oštećuje predmete, stari električni vodovi prijete požarom, provale i krađe stalna su opasnost jer nedostajni čuvari. Sve to podjednako se odnosi na izloženu građu i predmete uskladištene u potkrovljima i podrumima, gdje su složeni bez ikakvih uvjeta zaštite.

Na stručnim savjetovanjima muzejskih djelatnika najčešće se govori o programima, iskustvima, postignućima velikih muzeja ili onih koji imaju sreću da je odnos njihovih sredina različitiiji od korčulanske. O ovim najugroženijima – rekla bih i najbrojnijima – najmanje je riječi. Stoga iznosim primjere iz općine Korčula koji zorno oslikavaju moje navode i stvarno stanje.

Kulturno-umjetnička zbirka Muzeja Korčule
Fotodokumentacija Muzeja Korčule

1. **Muzej Korčule** u Korčuli uređen je i otvoren 1957. godine u velikoj renesansnoj palači Gabrielis u središtu stare jezgre. Posjeduje više od tisuću predmeta, nekoliko cjelovitih zbirki, arhivsku građu i dr. Zgrada je tada skromno uređena i opremljena najnužnijim pomagalicama (vitrine). Nekoliko godina o muzeju brine općina Korčula, od 1965. do 1977.

Mjesna zajednica (obje jedino podmirujući skromne plaće dvojice zaposlenih). Dopuštanjem Republičkog sekretarijata za kulturu Općinski SIZ kulture osnovao je 1977. godine muzejsku ustanovu preuzimajući (zakonsku) obavezu financiranja njene djelatnosti. Međutim, to se do osnutka Fonda za kulturu (početkom 1991. godine) svodilo na 20 do 40 posto sredstava za plaće zaposlenih, a sve ostalo Muzej je morao zaraditi ulaznicama. U takvoj situaciji nije bilo moguće ni redovito održavanje zgrade, kamoli poboljšanje ili preuređenje postava, dobavljanje novih ekspanata, priređivanje izložaba, izdavačka djelatnost i dr. Posljedica takvog odnosa prema *jedinoj registriranoj kulturnoj ustanovi* u općini su istrunula vrata i prozori, zbog vlage otpada žbuka i boja sa stropova i zidova, električne instalacije su dotrajale, predmeti oštećeni.

2. **Galerija Maksimilijana Vanke** u Korčuli (vlasnik HAZU). Slikarova udovica darovala je tridesetak njegovih djela i obiteljski ljetnikovac u perivoju uvjetujući da se tu uredi galerija. Potkraj 60-ih godina HAZU je to učinila izvevši najnužniju sanaciju zgrade, izloživši slike i otvorivši galeriju posjetiocima. Nakon toga, dvadeset godina nije doslovce ništa uloženo ne samo u dovršenje postava nego ni u održavanje zgrade. Stoga je propao krov, istrunula sva drvenarija, čak i parket, i, što je najgore, većina slika je teško oštećena vlagom. Prije dvije godine slike su uskladištene u obližnjem samostanu (dakako, ni to nije prikladan prostor), a HAZU je tek nedavno dala popraviti krov, no ostalo stanje zgrade je nepromijenjeno, čak prijeto djelomično urušavanje.

3. **Zavičajna zbirka Blato** u Blatu. Nekoliko mjesnih amatera počelo je 60-ih godina sabirati arheološku, povijesnu a ponajviše etnološku građu namijenjenu budućem muzeju. Brojni predmeti smješteni su u barokni kaštel Arneri. Zgrada je s vremenom popravljena, no samo najnužnije, a to je vrlo daleko od potreba za prikladno uskladištenje, pogotovu uređenje dolične muzejske zbirke. Većina građe nije ni evidentirana, ni konzervirana, a male su šanse za poboljšanje, bar u bližoj budućnosti.

4. **Kulturni centar – Vela Luka**. U prije nekoliko godina obnovljenoj kasnobaroknoj zgradi smještena je zbirka grafika, slika i skulptura suvremenih stranih i domaćih umjetnika darovana za više godina održavane likovne manifestacije u mjestu. S vremenom i ona je postala zapuštena. Potkraj 1990. godine sredstvima Mjesne zajednice u istoj zgradi uređena je arheološka zbirka u prikladnu prostor, suvremeno opremljena. To je sada najbolje uređena muzejska zbirka u općini, no problemi njena daljeg uređenja, rada i financiranja nisu riješeni.

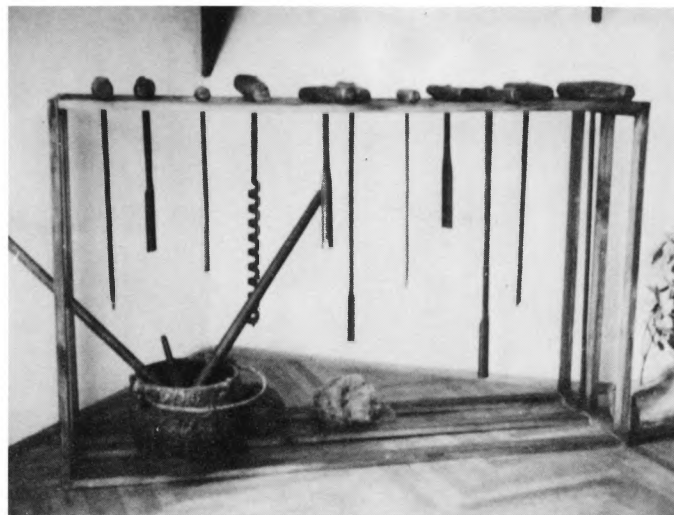
5. **Pomorski muzej** u Orebiću uređen je i otvoren sredinom 50-ih godina u zgradi tamošnje čitaonice. Početkom 60-ih godina općina je Muzej predala na brigu JAZU. Njegova sudbina bila je slična onoj Galerije Vanka: JAZU je osiguravala skromnu plaću upravitelju, ali ne i održavanje i ostale djelatnosti ustanove. Zbog toga je i ta zbirka došla u višestruko tešku situaciju pa je prije četiri godine JAZU brigu o njoj na deset godina prepustila hotelskom poduzeću »Pelješka rivijera«. Tako je donekle popravljeno stanje muzeja: poboljšan je izgled i oprema izložbenog prostora i sl. Međutim, rješenje nije najprikladnije jer sada Muzej djeluje u sklopu turističkog poduzeća, kustos je službenik te organizacije, što ograničava i otežava njegovu djelatnost.

Crkvene zbirke na području općine su u puno povoljnijem položaju. Ima ih ukupno šest: u Korčuli četiri (dvije otvorene javnosti), u Blatu i Orebiću po jedna. Nalaze se u crkvenim prostorima, razmjerno su dobro čuvane i održavane iako im je postav zastario.

Ovaj prikaz stanja, sigurnosti, zaštite a donekle i djelatnosti muzejskih zbirki na području jedne dalmatinske općine poznate po kulturnoj tradiciji, bogatstvu i vrsnoći nepokretne i pokretne spomeničke baštine zacijelo je blizak sličnim prilikama mnogih pokrajinskih zbirki. Upravo zbog toga bilo bi važno, pa i hitno prirediti i savjetovanje o problemima, teškoćama i mogućnostima malih muzeja.

Čini mi se da bismo se zapravo trebali čuditi i ujedno biti sretni da oštećenja, a posebno krađe, nisu toliko učestala koliko to omogućavaju situacije na jednome mjestu sakupljenih i loše ili nikako čuvanih spomenika.

Prikaz brodogradnje u Muzeju Korčula
Fotodokumentacija Muzeja Korčule

Ali ono što »ne unište barbari uništiti će Barberini«, tj. ono što nije ili ne bude otuđeno propast će zbog neprimjerena smještaja i obnove. To je ponajviše ovisilo o »Barberinima« tj. o SIZ-ovima, a sada ovisi o fondovima kulture. Nije tajna da su mnogi općinski SIZ-ovi kulture ponajmanje brinuli i promicali kulturnu baštinu dajući prednost (i sredstva) amaterizmu i raznim često ispolitiziranim smotrama, proslavama i sl.

Vrijeme je da se svestrano i stručno prouče ova pitanja, da se bez uljepšavanja kaže istina, da se u općinama i mjesnim zajednicama razmotri stanje na području čuvanja, zaštite i brige o zbirkama, muzejima i gradi. Doznat će se zasigurno nemili podaci koji će pokazati kako se proteklo sizovsko razdoblje (i ne samo ono) maćehinski odnosilo prema bitnim kulturnim vrijednostima Hrvatske.

Primljeno: 25. 4. 1991.

SUMMARY

The Protection of the Collections of Small Local History Museums Some Examples from Korčula

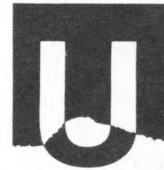
By Alena Fazinić

Small local history museums in places along the Croatian coast, mostly located in old buildings, are often left without financial support and neglected after the initial adaptation, and therefore dangerous for the cultural heritage they treasure. The collections held by such museums are threatened by damage, decay and larceny. The author recommends more attention should be given by experts to the difficulties and bitter experiences of the small local museums, which are most numerous and most imperiled museums in Croatia.

The author presents in detail the museums and collections on the Island of Korčula, most of them founded in the fifties and later. All of them have never had any technical protection and their collections are endangered by leaking roofs and dampness.

ISKUSTVA ZAŠTITE U MUZEJU DRNIŠKE KRAJINE

*Dušan Rašković
Muzej Drniške krajine
Drniš*

radu gotovo svih muzejskih ustanova zavičajnog tipa jedan je od većih problema svakako i otkup spomenika kulture u vlasništvu privatnih osoba. Taj je problem aktualniji kod malih muzeja i malih zbirki jer oni najčešće obogaćuju svoj fundus upravo

otkupom muzejske građe od građana.

Muzej Drniške krajine, osnovan 1971. godine ima bogato iskustvo u neuspjelim pokušajima smještanja nezaštićenih spomenika kulture u prostorije mjesnog muzeja. U drniškoj se općini nalazi određen broj arheoloških nalaza koji izmiču nadzoru muzealaca i zaštitara. Riječ je o ostacima antičke kulture, svjedočanstvima rimske dominacije u ovim krajevima.

Arheološki nalazi kao što su: nadgrobni natpisi konjanika rimske jedinice Alae calvidia novae uzidani u dvije javne česme u Petrovu polju, nedaleko od Drniša, žrtvenik posvećen Jupiteru iz sela Kadina Glavica, reljef boga Mitre u trenutku tauroktonije uzidan u jednu pomoćnu seosku zgradu u Umljanovićima, dislocirani prevrnuti poklopci sarkofaga iz groblja kod crkve sv. Marije u selu Gradac i više pojedinačnih dijelova rimske arhitekture razasutih širom drniške općine (stupovi, stupići, pragovi, postamenti), nikako da dobiju pravilnu valorizaciju i prezentaciju u drniškome muzeju.

Razloge za to treba tražiti u nevoljkosti i basnoslovnim svotama koje hoće vlasnici, ponekad i neažurnosti kustosa, ali i u nerazumijevanju općinskih struktura koje bi morale servisirati rad muzeja.

Problem je svota novca koju, uz republičko sufinanciranje, mora izdvojiti nadležna kulturna ustanova, a u malim, siromašnim sredinama novac svugdje nalazi svoje mjesto osim u kulturi. Zbog toga je potrebno precizno zakonski regulirati otkup spomenika kulture od privatnika. Otkup je potrebno centralizirati tako da nadležan republički organ određuje prioritete i cijene i, što je najvažnije, zakonski prisiljava općinske organe da se brinu za otkup spomenika na njihovu teritoriju. Prethodno bi svakako svaka nadležna kulturna ustanova trebala popisati sve spomenike koji nisu obuhvaćeni pravilnom zaštitom i adekvatno prezentirani. Nepridržavanje tih odredaba iziskivalo bi stroge kazne bilo da je riječ o općinskim organima i kulturnim ustanovama ili vlasnicima spomenika kulture.

Taj naizgled marginalni problem danas je izuzetno aktualan jer u vrijeme sve većeg osiromašenja i propadanja sela mnogim arheološkim nalazima uzidanim u seoske kuće prijete neumitna propast. Spomenici neprocjenjive vrijednosti mogu se spasiti samo energičnom akcijom potaknutom od samog republičkog vrha.

Rezultati bi se postigli ne samo u drniškoj općini nego i na teritoriju cijele Dalmatinske zagore koja je prepuna arheoloških nalaza koji minutu do dvanaest čekaju intervenciju kulturnih djelatnika.

Potrebno je sjetiti se onoga što je u Okružnici općinskim upraviteljstvima pod brojem 12.804, izdanoj u Zadru 24. studenoga 1913., u točki 8. naveo don. Frane Bulić: